

KEI- congres 'de rechtspraak van morgen , 29 januari 2015, Rotterdam

Kadertekst

In het Rotterdamse World Trade Center organiseerden de programma's Kwaliteit en Innovatie van het Ministerie van V en J en van de Raad voor de rechtspraak een congres waar ze de laatste ontwikkelingen presenteerden van de modernisering van de civiele en bestuursrechtelijke rechtsgang. Het congres startte met een inspirerende speech en interactief optreden van gastspreker Richard Susskind, IT-adviseur van de rechtspraak in het Verenigd Koninkrijk. En dagvoorzitter Clair Polak interviewde regeringscommissaris Fred Hammerstein en voorzitter van de Raad voor de rechtspraak Frits Bakker. De ruim achthonderd bezoekers - advocaten, gerechtsdeurwaarders, rechters, belastingadviseurs, medewerkers van bestuursorganen en rechtsbijstandsverzekeraars, wetenschappers – namen in de middag deel aan diverse workshops rond twee hoofdthema's: de toegang tot de rechter en het proces bij de rechter.

Korter, beter, anders.

Fred Hammerstein maakte duidelijk dat modernisering noodzakelijk is om de hoge kwaliteit van de rechtspraak te behouden. "Daartoe moeten we de wet aanpassen en die operatie is in volle gang. Bij de Tweede Kamer liggen nu twee wetsvoorstellen om digitaal procederen mogelijk te maken. Inbreng vanuit het werkveld is daarin verwerkt".

Straks krijgen partijen en hun procesvertegenwoordigers, net als de rechter, toegang tot hun digitale dossier via het portaal 'Mijn Zaak'. Er is veel aandacht besteed aan privacybescherming. Frits Bakker: "We hebben geleerd van eerdere fouten en we laten hackers het systeem testen. Bij de verdere ontwikkeling en de bouw nemen we die ervaringen mee.

Bovendien wordt het systeem fasegewijs ingevoerd zodat bijsturen mogelijk is. Hammerstein: " Een kwetsbare factor blijft uiteraard het

digitale verkeersgedrag van de burger die toegang heeft, maar dat valt buiten de verantwoordelijkheid van de overheid." Bakker wees erop dat het vertrouwen van de burger in onze rechtspraak groot is. "Internationaal staan we in de top tien en die positie willen we behouden." Hij benadrukte dat KEI geen bezuinigingsoperatie is. "Modernisering is een must. Het gaat hier ook om meer dan het versnellen en optimaliseren van de rechtsgang. Het nieuwe procesrecht vraagt om een andere attitude."

More for less

Daarmee sloot hij aan bij de kernboodschap van Richard Susskind: het gaat niet om stroomlijning van de bestaande rechtspraktijk maar om wezenlijke veranderingen die gepaard gaan met een radicale koerswijziging. Hij toonde de onontkoombaarheid daarvan aan maar liet vooral zien dat deze ontwikkeling al in volle gang is, zij het niet overal in dezelfde mate. Susskind illustreerde dat met een citaat van de Amerikaans sciencefiction auteur William Gibson: "the future has already arrived. It's just not evenly distributed yet." Susskind, bekend om zijn voorspelling dat in de komende twee decennia er in de rechtspraktijk meer zal veranderen dan in de afgelopen twee eeuwen, noemde als voorbeeld de opkomst van grote internetadvocatenkantoren die alleen online hun diensten aanbieden. Juristen, zo zei hij, zullen zich minder moeten richten op de vervolmaking van juridische constructies en meer op de klant. Ze dienen zich allereerst af te vragen: voor welk probleem ben ik de oplossing? Hij trok een parallel met de doe-het-zelf industrie. "Een klusser wil niet de meest geavanceerde boormachine maar gemakkelijk, snel en betaalbaar een gaatje in de muur hebben." Juridische dienstverleners, nu vooral reactief bezig, zullen zich veel meer proactief moeten manifesteren. Wat klanten op de eerste plaats willen is toegang tot juridische kennis en expertise. Natuurlijk om hun problemen op te lossen, maar nog meer om moeilijkheden te voorkomen. Het gaat steeds meer om risicomanagement. Die omslag in het gedrag van rechtzoekenden wordt gestimuleerd door verschillende factoren. Voor de

Net Generation – 24 uur per dag online – zijn lange procedures en doorlooptijden van jaren eenvoudig onacceptabel. Inhuur van advocaten, fiscalisten en accountants is hen te duur, te ingewikkeld en te tijdrovend. Bovendien zijn adviezen, consulten en constructies niet meer het exclusieve product van een gespecialiseerde beroepsgroep. De nieuwe generatie gaat elders shoppen. Ze kunnen terecht bij banken, vastgoedorganisaties en zelfs supermarkten die hen adequaat bedienen tegen concurrerende prijzen. *More for less.*

De grootste drijfveer achter het nieuwe consumentengedrag is de digitale technologie die zich razendsnel verspreidt en rechtzoekenden op elk moment toegang verschaft tot bronnen van juridische kennis en expertise. Die technologie verzamelt niet alleen data, maar kan die ook bewerken. Denk aan software om juridische documenten samen te stellen waarin de nieuwste inzichten en de laatste jurisprudentie zijn verwerkt. De chip van een smartphone groeide in korte tijd van 120 megabyte naar 128 gigabyte. In 2050 heeft een simpele desktop computer meer rekenkracht dan de hele wereldbevolking. "We zijn wereldwijd met elkaar verbonden. Er zijn nu meer mobieltjes dan tandenborstels en we kunnen via social media en *crowdsourcing* een beroep doen op ieders kennis en ervaring:" Suskind noemde als voorbeeld Ebay, de online handelsplaats met honderden miljoenen gebruikers *all over the world*. Naar schatting gingen zestig miljoen transacties gepaard met conflicten, die slechts in enkele gevallen tot een rechtszaak hebben geleid. Het overgrote deel is online opgelost.

Suskind eindigde met de constatering dat ons niets rest dan de nieuwe techniek te omarmen en daarmee haast mee maken. De volgens hem irreële angst voor een onbeheersbare toekomst waarin we *overruled* worden door computers, wuifde hij weg met de woorden van de Amerikaanse informaticus Alan Kay: "The best way to predict the future is to invent it".

In de praktijk

In de middag kregen de deelnemers van het congres in workshops de contouren te zien van het nieuwe procesrecht, dat de papieren dossiers vervangt door digitale. Dat was voor velen even wennen. Zo bemerkten verschillende deelnemers tot hun verbazing dat in de nieuwe civiele procedure de term dagvaarding is verdwenen, net als de rol, en dat termijnen automatisch gaan lopen. De inleiders van de workshops (rechters, advocaten, deurwaarders en hoogleraren) wezen op de voordelen van het elektronische indieningsformulier: sneller, eenvoudiger en transparanter. Alle aanvullingen, wijzigingen en commentaren die partijen toevoegen, zijn voor alle betrokkenen direct zichtbaar zodat zij de voortgang nauwkeurig kunnen volgen. Inloggen kan de burger met DigiD, de advocaat met zijn Advocatenpas, en rechtspersonen met E-herkenning. Onderdelen van het nieuwe digitale systeem zijn nog in ontwikkeling. Het accepteert nu nog enkel PDF-documenten. Automatische koppelingen met andere systemen, bijvoorbeeld van deurwaarders, zijn in de maak.

Regie

De procedure mag dan, net als de stukkenwisseling, digitaal verlopen, het draait in feite om de mondelinge behandeling. Het succes daarvan staat of valt met een gedegen voorbereiding waarbij de regie in handen is van de rechter. Die concentreert zich met gerichte vragen aan partijen op de inhoud, om zo veel mogelijk zicht te krijgen op de kern van het probleem en waar mogelijk op het werkelijke conflict achter het juridische geschil. Hij bepaalt de agenda van de mondelinge behandeling en spant zich in om alle informatie voorafgaand aan de zitting beschikbaar te hebben, zodat hij daar meteen mondeling of binnen de daartoe gestelde termijn kan beslissen. Dat riep bij sommige deelnemers vragen op. Hoe ver mag de rechter daarin gaan? Is een actieve en sturende rol als case- en

procesmanager manager niet strijdig met de rechterlijke onpartijdigheid?
Zou deze aanpak niet leiden tot meer wrakingen?

Slot

Bij de afsluiting van het congres door dagvoorzitter Clairry Polak, waarin ze de resultaten van de workshops inventariseerde, klonken vergelijkbare opmerkingen. Ook hele praktische, zoals: is al die rechterlijke bemoeienis geen verspilde moeite als partijen alsnog tot een schikking komen?

Haar slotconclusie was dat het overgrote deel van de congresdeelnemers - zoals ook later bij de borrel viel te beluisteren - zich deze dag door de presentaties en gedachtewisselingen had laten inspireren en meer wilde weten over digitaal procederen. Kortom, ze waren benieuwd naar de rechtspraak van morgen.